

Store Magleby kirkes 1731

Af Birte Hjorth

På Store Magleby kirkes østgavl er til minde om kirkens ombygning 1731 indmuret en plade med følgende tekst:

ANNO 1731 IS DESE KERCK OMGEBOUWT
UP ONSE EGEN BEKOSTNING
DIT SELVE JAHR ALS DEN 6 JUNY IS
KONING CHRISTIAN DE 6 GEKROONT
CORNELIS CORNELISEN SKOUDT

Onsdag den 9. dec. 1981 er det nøjagtig 250 år siden, at man indviede den nye, ombyggede kirke - denne smukke, hvide kirkebygning som vi den dag i dag stadig kan glæde os over, og som i arkitektonisk henseende minder om mange hollandske kirker.

Den gamle kirke blev ved denne ombygning næsten revet ned til grunden. Det vides ikke, hvornår denne kirke er bygget, men det må i hvert fald være sket før 1611, for en mindeplade på kirkens vestgavl fortæller på hollandsk, at kirken i 1611 blev forbedret på sognemændenes egen bekostning.

Ved denne lejlighed blev inventaret fornyet - kirken fik ny prædikestol og nye stolestader eller kirkebænke, som vi kalder dem i dag. I en vedtægt 1694 omtales en ny og en gammel afdeling af kirken - det må derfor formodes, at der i 1611 er foretaget en udvidelse og tilbygning til den oprindelige kirke, som stod der, dengang hollænderne korn til St. Magleby omkring 1521, og som har været sognekirke for de danske fæstebønder før den tid.

Selvom kirken var bygget større og rummeligere i 1611, var den godt 100 år senere ved at være for lille. I Store Magleby var der nemlig gennem 1600-tallet en befolkningstilvækst så stor, at mange måtte flytte væk - f.eks. flyttede i 1651 20 gårdmænd med familier ud på ladegårdsmarken på den anden side af St. Jørgens sø og grundlagde her *Ny Hollænderby*, der senere blev til Frederiksberg.

Andre flyttede ned til Dragør og slog sig på skibsfart. Her i dette lille fiskerleje kom der gang i befolkningstilvæksten fra slutningen af 1600-tallet, idet en del skåninger slog sig ned efter den mislykkede "Skånske krig", hvor håbet om at få Skåne tilbage til Danmark brast. Men også folk fra det øvrige Danmark bosatte sig i Dragør, hvor skibsfart, lodseri og bjergning gav gode betingelser for driftige folk.

Alle disse mennesker skulle betjenes af kirken i Store Magleby eller Hollænderbyen, som den jo hed dengang. At der var ved at blive for trangt, viser en vedtægt 1726 mellem Dragør og Hollænderbyen. Dragørerne lovede at betale skat af deres huse til hollænderne, som så til gengæld lovede at udvide kirken, dersom den blev for lille.

Det er i pietismens periode med dens strenge religiøsitet og stærke krav om fromhed i livsførelsen. 1730 kom sabbatsforordningen, der gjorde det ulovligt at udeblive fra søndagsgudstjenesten. Kirken skulle således hver søndag rumme hele befolkningen - både fra Store Magleby og Dragør - og derfor var den pludselig blevet for lille.

Men kirken var ikke blot for lille, den var også bygningsmæssigt i en slem forfatning. En kommission bestående af amtmanden, en murermester og en tømremester, formodentlig fra København, den ene af kirkens præster, Mathias Hviid samt schouten og hans scheppens havde i slutningen af 1730 beset bygningen og fundet ud af, at kirke og klokketårn var stærkt "brøstfældige" og at en reparation ikke blot ville være bekostelig, men også "flikkeri som ikke længe kunde vare".

Derfor blev det besluttet at "nedbrække den gamle kirke og lade opbygge en ny kirke på samme sted, som bliver noget større i nordre side, så og noget højere så at der kan blive flere pulpiter i kirken, så og at begge klokker kan hænge sammen udi det ene tårn som opføres på kirken".

I marts 1731 havde man indhentet overslag over byggeomkostningerne. Murer-, tømmer-,

blytækkerarbejdet samt diverse materialer på nær murstenene ville andrage 2.134 rigsdaler. Murstenene havde man endnu ikke fået indhentet pris på. Dertil korn omkostninger til istandsættelse og opsætning af stolestader, prædikestol, alter m.v. Men til hele dette store byggeprojekt havde man kun 1200 rigsdaler, så man var derfor indstillet på at skulle ud og låne resten.

Man gik så i gang med den store ombygning. 1. april 1731 blev Crellis Jacobsen og Martjen Gerridsdatter trolovet, og det var det sidste par, der blev trolovet i den gamle kirke, noterede Mathias Hviid i kirkebogen. Herefter blev kirken tømt for sit inventar, og de kirkelige handlinger er formodentlig blevet henlagt til præstegården, hvor den 76-årige pastor Hummer boede alene med sin hustru. Den unge Mathias Hviid havde nemlig lejet sig ind hos en af gårdmændene i byen.

Grunden til at prisen på murstenene ikke figurerede i byggeoverslaget var, at man skaffede dem selv "en gros". I maj hyrede man nemlig Ole Larsen, skipper i Dragør, til at sejle til Eckernförde i Slesvig efter 10.000 glaserede tagsten og derefter til Stevns klint efter 50.000 mursten af den gode kridtsten. Da man som sagt havde en anstrengt økonomi, søgte man om tilladelse til at indføre disse sten uden at betale de forskellige statslige afgifter. En ansøgning der blev bevilget.

Af murermesterens regning, som han fremsendte 6. dec. 1731, fremgår det, at det har været nødvendigt også at nedrive den søndre mur fra prædikestolen til koret samt vestgavlen, hvilket der ikke var kalkuleret med fra starten, og dette bevirkede selvfølgelig en fordyrelse af arbejdet. Murermesteren havde forøvrigt til arbejdet beskæftiget 10 svende, 4 drenge, 3 kalkslagere og 16 håndlangere.

I betragtning af at kirken er blevet udvidet mod nord, kan man heraf slutte, at der sandsynligvis ikke har stået ret meget mere tilbage end et stykke af sydmuren, da man startede på genopbygningen af den "nedbrækkede" kirke.

Sidst på sommeren var det lille tårn med klokkespiret rejst. I toppen blev anbragt en forgyldt kugle og

herover en forgyldt vindfløj med Christian den 6.'s monogram. I kuglen fik Mathias Hviid anbragt et dokument som en hilsen og meddelelse til eftertiden:

"Efter at Hollænderbyens kirke formedelst brøstfældighed og mangel på rum på sin egen bekostning blev nedbrudt i året 1731 og i samme år opbygget og såvel i henseende til kirken som tårnet meget forbedret - daværende præster magister Hummer, gammel 76 år, i embedet 40 år, og magister Mathias Hviid, vicepastor, gammel 28 år og 6 mdr., i embedet 3 år og 2 mdr., og schouten Cornelis Cornelissen - er dette vers af mig underskrevne forfærdiget og i kobberkappen på tårnet henlagt.

Nu knejser jeg igen til kirkens sir og ære
enhver her under mig Guds vilje kan lære

Jeg er hver sømands tegn som sejler mig forbi
at de næst Gud ved mig fra fare bliver fri.

Jeg 8 alen mere i vejret er opdreven
før var jeg uden guld, forgyldt jeg nu er bleven.

Det har vor menighed ladt gjort i kirkens navn
på kirkens egen pung til kirkens sir og gavn.

De stolte vinde som mig tumle vil og true,
de fæle tordenslag for hvis ild jeg må grue,

dem skal Guds øje nok med skamme vise af,
at jeg før tiden ej skal segne i min grav,

og derfor mens Guds (røst) i kirken op skal stemme
Jeg dette vers udi min kobberbug vil gemme.

Men falder jeg engang, da rejs mig igen,
så ser man, at I er Guds ords og kirkens ven."

Hollænderbyens præstegård d.21.august 1731 Mathias
Hvid vicepastor

Dette vers er kendt i flere versioner, men dette er en afskrift foretaget af pastor H.A. Timm, efter at spiret under et stormvejr 1836 styrtede ned, og man fandt dokumentet i kuglen.

I begyndelsen af december var kirkebyggeriet så fremskredent, at man kunne tage kirken i brug. Indvielsen fandt sted søndag den 9. december og på denne højtidsdag blev tre små drenge båret til dåben; de to fik navnet Pieter og den tredje navnet Jacob.

Indvendig var kirken imidlertid endnu ikke helt færdig. Kirke stolene fra 1611 og prædike stolen fra 1614 var sat på plads igen, men Mathias Hviid ønskede at trappen op til prædike stolen skulle forandres. Det fik han imidlertid ikke medhold i af de mænd fra menigheden, der forestod byggeriet. Han måtte da bede amtmanden om hjælp for at få trumfet sin vilje igennem. Måske har amtmanden været til stede ved kirkeindvielsen og gjort sin indflydelse gældende, for i hvert fald kunne Mathias Hviid den 14. december skrive til ham, at "snedkeren i dag har begyndt at forandre trappen efter mit ønske", samtidig med at han takkede "underdanigst for den nådige assistance".

Herefter må amtmanden være blevet interesseret i byggeriet af denne kirke, som med sin hollandsk inspirerede arkitektur ikke lignede andre danske landsbykirker. Han udbad sig en tegning af kirkebygningen, som Mathias Hviid sendte ham 21. december, idet han undskyldende bemærkede: "Den er noget vel snusket og ilde tilredt, men det er håndværksfolkernes skyld, som under arbejdet har haft den i hænder". Han bemærkede også, at amtmanden måtte beholde tegningen så længe han havde lyst. Byggeriet må da være så langt fremme, at der ikke mere var brug for tegningen.

Man ved ikke, hvem der har været arkitekt på dette byggeri - hvem der har slået stregerne på omtalte tegning. Har det været en hollandsk bygmester eller blot en københavnsk håndværksmester, som havde været på valsen i Holland og dermed var bekendt med den særlige byggestil? Eller er tegningen hjembragt fra Holland af en Dragør-skipper? Gid vi i dag havde haft den tegning, som Mathias Hviid hin decemberdag sendte ind til amtmanden - så gjorde det ikke noget, at den var både "snusket og ilde tilredt" fordi håndværksfolkene idelig havde haft den i hænder. Den kunne måske have fortalt os et og andet.

*Denne artikel har været trykt i Dragør-Nyt 9.
december 1981 og i bogen "Brikker til et Dragør-
puslespil" (1990) af Birte Hjorth.*